

Asia: VN/33103/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi vesitalouden tietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi vesitalouden tietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Maanmittauslaitos tuo asiassa esiin seuraavaa.

Maanmittauslaitos katsoo, että hallituksen esitysluonnos on pääosin kannatettava ja oikeansuuntainen, sillä se selkiyttää viranomaisten tiedonhallintaa, rekisterinpitovastuita ja tietojen käyttöä kysymyksessä olevaan tietovarantoon liittyen. Erityisesti loogisen tietovarannon käsite ja rajapintapohjainen tiedonvaihto on linjassa nykyisen arkkitehtuurikehityksen ja paikkatietoinfrastruktuurin periaatteiden kanssa. Käytännön tasolla laki vesitalouden tietovarannosta toteutuessaan käynnistää laajan joukon erilaisia toimenpiteitä. On esimerkiksi päivitettävä tiedonhallintamallit ja arkkitehtuurikuvaukset siten, että paikkatietojen rooli osana muiden viranomaisten vesitalouteen liittyviä tietovarantoja tulee kuvatuksi. Tämä tarkoittaa tietovirtojen, tietoaineistojen ja niiden käyttötarkoituksen systemaattista dokumentointia. Samalla rajapintojen hallinta korostuu. On esimerkiksi tarkennettava API-palveluiden käyttöoikeuksia, sopimuksia ja kapasiteettia, koska muiden viranomaisten riippuvuus paikkatiedosta kasvaa. Tämä lisää integraatioiden määrää ja kuormittaa palvelualustoja.

Maanmittauslaitos tuo esiin, että kysymyksessä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa tunnistetaan paikkatieto mahdolliseksi henkilötiedoksi ja osaksi kriittistä infrastruktuuria. Tämä tarkoittaa, että relevanteilta osin on tarkennettava tietojen luokittelua ja riskienhallintaa. Tärkeäksi nousee kasautumisvaikutus, toisin sanoen yksittäinen aineisto voi olla turvallinen, mutta useiden

aineistojen yhdistelmä voi muodostaa turvallisuuskriittisen kokonaisuuden. Tämä edellyttää osaltaan muutoksia tietoluokitteluun, analyysiin ja ohjeistukseen.

Lausuntopyynnön kohteena olevassa hallituksen esitysluonnoksessa on tuotu esiin, että vesitalouden tietovarannon tiedot sisältävät myös henkilötietoja ja että osa sanotuista henkilötiedoista on paikkatietoja, joihin sisältyy henkilötietoja (ks. s. 28). Hallituksen esitysluonnoksessa on muun ohella ilmaistu, että jotkut vesistö rakenteisiin liittyvät paikkatiedot ovat myös henkilötietoja, koska niiden sijainnin perusteella ne voidaan paikantaa kiinteistöille (ks. s. 31).

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 4 artiklan 1 kohdan sääntely huomioon ottaen henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.

Maanmittauslaitoksessa oleva käsitys on, että lähtökohtaisesti paikkatiedot eivät ole henkilötietoja. Jos kuitenkin paikkatiedot, kuten esimerkiksi kiinteistön tai rakennuksen sijainti-, osoite- tai ominaisuustiedot, on mahdollista yhdistää tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, paikkatiedot voivat olla henkilötietoja. Paikkatiedoista

tulee myös henkilötietoja silloin, kun ne vastaanottava taho yhdistää ne omiin ennestään jo olemassa oleviin tietoihinsa ja tämä huomioon ottaen tieto voidaan tunnistaa luonnolliseen henkilöön, hänen perheeseensä tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviin henkilöihin liittyviksi heidän ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaaviksi merkinnöiksi (ks. esim. hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta, HE 140/2022 vp, s. 19). Tosiasiallisesti esimerkiksi karttoja ei ole pidetty henkilötietoina, vaikka niistä ilmeni kiinteistötunnus tai muu tunnus, jonka avulla yksittäisen henkilön omistama tai hallitsema kiinteistö voidaan selvittää (ks. Päivi Korpisaari, Henkilötiedot ja paikkatiedot: Miten tietosuojalainsäädäntö vaikuttaa paikkatietojen julkisemiseen ja luovuttamiseen, Ympäristöministeriön raporteja 10/2018, s. 64).

Maanmittauslaitos katsoo, että hallituksen esitysluonnoksessa esiin tuotu huomioon ottaen syntyy vaikutelma, että kaikki paikkatiedot, joiden sijainti huomioon ottaen ne voidaan paikantaa kiinteistöille, ovat tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja henkilötietoja. Tämä päätelmä tarkoittaisi, että paikkatiedot olisivat vastoin edellä esitettyä lähtökohtaisesti aina henkilötietoja.

Maanmittauslaitos katsoo, että kysymyksessä olevassa hallituksen esityksessä olisi syytä tarkentaa, mitkä vesitalouden tietovarannon tiedot ovat henkilötietoja, sekä mitkä seikat ovat ratkaisevia tämän arvioinnin kannalta. Maanmittauslaitoksessa oleva käsitys on, että vain tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyvät tiedot, kuten esimerkiksi hänen ominaisuuksiinsa tai elinolosuhteisiinsa liittyvät tiedot, ovat tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja henkilötietoja. Sen sijaan kiinteistön ominaisuuksiin liittyvät tiedot, jotka yleensä ilmenevät myös kartalta, eivät lähtökohtaisesti ole henkilötietoja.

Edellä olevan lisäksi Maanmittauslaitos tuo esiin, että käyttöoikeuksien hallinnan vaatimukset kasvavat säädösehdotuksessa esiin tuotu huomioon ottaen. Vastedes tiedon käyttö kysymyksessä olevilta osin sidotaan entistä tiukemmin käyttötarkoitukseen ja käyttäjäorganisaatioon, mikä edellyttää nykyistä kehittyneempiä käyttövaltuushallinnan ratkaisuja, tarkempaa käyttöoikeuksien määrittelyä sekä kattavaa lokitusta. Tämä lisää IT-kehityksen tarvetta ja tuo mukanaan myös uusia investointipaineita. Lisäksi tietopyyntöjen käsittely monimutkaistuu, kun tietojen luovutuksessa on otettava huomioon useampien tietovarantojen rajapinnat ja sääntely.

Maanmittauslaitos katsoo, että hallituksen esitysluonnoksessa olisi syytä täsmentää, miten paikkatietoon liittyvät henkilötietoriskit ja kasaantumisvaikutukset otetaan huomioon käytännössä ja miten tietojen turvallisuusluokittelu, käyttöoikeudet ja tietojen rajapintaluovutukset toteutetaan yhtenäisesti eri viranomaisten välillä. Yhteisrekisterinpitoon

liittyvä sääntely edellyttää myös operatiivista täsmennystä vastuisiin, sopimusmalleihin ja käytännön toimintatapoihin. Vaikka Maanmittauslaitos ei ole vesitalouden tietovarannon rekisterinpitäjä, sen tuottama paikkatieto liittyy keskeisesti kysymyksessä olevaan tietovarantoon ja siihen liittyviin päätöksenteko- ja analyysiprosesseihin. Eri viranomaisten välinen vastuunjako on lisäksi selkiytettävä tiedon koko elinkaaren hallinnan ajalta. On muun ohella määriteltävä, mikä taho vastaa tiedon säilytysajoista, poistamisesta, arkistoinnista ja mahdollisesta anonymisoinnista. Koska tietoa säilytetään useissa järjestelmissä, on sovittava, miten muutokset yhdessä paikassa heijastuvat muihin järjestelmiin ja miten varmistetaan, että tieto on yhdenmukainen koko tietovarannon tasolla.

Maanmittauslaitos katsoo, että yleisesti on lisäksi kiinnitettävä huomiota tietopyyntöihin ja rekisteröityjen oikeuksien toteuttamiseen liittyvään kokonaisuuteen. Yhteisrekisterinpidossa on määriteltävä, mikä viranomainen toimii ensisijaisena asiointipisteenä, kun tietoja pyydetään tai rekisteröity käyttää oikeuksiaan. Lisäksi on keskeistä täsmentää tietojen luovuttamiseen ja rajapintojen käyttöön liittyvät vastuut. On täsmennettävä päätöksenteko tietojen luovuttamisesta erityisesti, kun kysymys on salassa pidettävistä tai turvallisuuskriittisistä tiedoista. On myös sovittava, mikä taho vastaa rajapintojen toteutuksesta, käytön valvonnasta ja käyttöehtojen määrittelyistä. Vaikka yksi viranomainen ylläpitää teknistä rajapintaa, vastuu tietojen luovutuksen lainmukaisuudesta voi olla toisella toimijalla.

Vastuun täsmentämistä tarvitaan myös tietoturvaan ja riskienhallintaan liittyen, kun eri aineistoja yhdistetään. On ratkaistava, miten toteutetaan turvallisuusarviointi, kun tietojen yhdistämisessä muodostuu uusia kokonaisuuksia, joilla voi olla turvallisuusvaikutuksia. Kysymyksessä olevassa yhteydessä on lisäksi ratkaistava, mikä taho vastaa turvallisuusluokittelusta ja sen päivittämisestä sekä siitä, miten luokittelu vaikuttaa tietojen luovutukseen. Edellä olevan lisäksi on tarpeen selkiyttää myös yhteiset käytännöt muutoshallintaan, tietomallien päivityksiin ja virhetilanteiden käsittelyyn.

Mikkonen Soile
Maanmittauslaitos - Pääjohtaja Pasi Patrikainen ja maanmittausneuvos
Markku Markkula